

RYBNÍČEK U MORAŠIC NA PŘELOUČSKU – VÝZNAMNÁ REGIONÁLNÍ ODONATOLOGICKÁ LOKALITA

**The pool near Morašice village in the Přelouč region
– the significant regional locality of dragonflies**

Jiří REJL

U Vodárny 46, 533 52 Srch, e-mail: calopteryx@seznam.cz

V letech 2009–2011 proběhl odonatologický průzkum rybníčku u Morašic na Přeloučsku. Celkem bylo zjištěno 27 druhů vážek. Mezi významné druhy patří: šidlatka hnědá (*Sympecma fusca*), šidlatka tmavá (*Lestes dryas*), šidlatka zelená (*Lestes virens*), šídlo rákosní (*Aeshna affinis*), páskovec kroužkováný (*Cordulegaster boltonii*) a vážka jasnoskvrnná (*Leucorrhinia pectoralis*).

Klíčová slova: přeloučské Železné hory, Morašice, vážky, *Odonata*

V rámci regionu Přeloučska bylo po stránce odonatologické věnováno lokalitám s výskytem vážek velmi málo pozornosti. Jedinou částečně zpracovanou lokalitou jsou Slavíkovy ostrovy (MIKÁT et al. 2004), další lokalitou odkud pochází soupis vážek, jsou tůň u Kojic (MOCEK et REJL 1999). Nejvíce údajů je o jednotlivých nálezech vážek z různých lokalit Přeloučska (MOCEK 1998, 1999, MOCEK et al. 2006, REJL 1999, 2000). Výskyt v jednotlivých kvadrantech síťové mapy pro faunistické mapování uvádí DOLNÝ et al. (2007), kde jsou zpracována publikovaná i nepublikovaná data.

Popis zájmové lokality

Rybníček leží cca 1 km jižně od obce Morašice (okr. Pardubice, čtverec 6058b, GPS: N 49°59'31,6", E 15°29'14,4", nadm. výška 300 m, geomorfologický celek Železné hory a podcelek 2c-3a Chvaletická pahorkatina) a je první vodní nádrží na toku Morašického potoka od pramene. Rybníček má rozlohu cca 900 m² (30 × 30 m). Nejhlubší je u výpustního zařízení, cca 120 cm, podíl mělkých partií rybníčka je cca 50%. Roste zde bohatá litorální a vodní vegetace: v jižní a severní části rákos obecný (*Phragmites communis*), bahnička obecná (*Eleocharis vulgaris*), bublinatka jižní (*Utricularia australis*), ostřice (*Carex* sp.), přeslička poříční (*Equisetum fluviatile*), rdest vzplývavý (*Potamogeton natans*), sítina článkovaná (*Juncus articulatus*), sítina rozkladitá (*Juncus effusus*), žabník jitrocelový (*Alisma plantago-aquatica*) atd., na březích rašeliník (*Sphagnum* sp.) a ohrožený pupečník obecný (*Hydrocotyle vulgaris*). O významnosti lokality po botanické stránce byla již odpublikována informace (REJL 2010). Ze tří stran roste vzrostlý cca 30 m vysoký les (borovice, smrk), na vtokové části je olšina, na severní straně borová mlazina. Lokalita je stíněna pouze okrajově na jižní a západní straně. Rybník je v majetku Městských lesů Kutná Hora a v současné době není rybářsky obhospodařován.

Metodika

Byl sledován výskyt dospělců, k jejich odchytu byla používána entomologická síťka. Druhy byly na místě determinovány a opět vypuštěny na lokalitu. U chráněných a vzácných

druhů byla provedena fotodokumentace. Lokalita byla navštívena v následujících termínech: 26.5., 18.6., 16.7., 7.8., 25.8.2009, 28.5., 5.6., 10.6., 2.7.2010, 19.5., 30.5., 28.8., 16.9., 4.10.2011. Zjištěné druhy jsou uvedeny v tabulce s uvedením data prvního odchytu, u vybraných druhů je krátký komentář (výrazně označené). Názvosloví, stupeň ochrany a současný stav kategorie ohrožení dle Červeného seznamu bylo převzato od DOLNÝ et al. (2007).

Tab. 1: Přehled zjištěných druhů (všechny nálezy autor).

Tab. 1: List of species found (all findings author).

	Druh / Species	Datum / Date	Stupeň ohrožení / Degree of threat
1	motýlice lesklá (<i>Calopteryx splendens</i>)	26.5.2009	
2	šídlatka hnědá (<i>Sympecma fusca</i>)	19.5.2011	NT
3	šídlatka velká (<i>Chalcolestes viridis</i>)	7.8.2009	
4	šídlatka tmavá (<i>Lestes dryas</i>)	16.9.2011	VU
5	šídlatka páskovaná (<i>Lestes sponsa</i>)	16.7.2009	
6	šídlatka zelená (<i>Lestes virens</i>)	2.7.2010	VU
7	šídélko brvonohé (<i>Platycnemis pennipes</i>)	18.6.2009	
8	šídélko ruměnné (<i>Pyrrhosoma nymphula</i>)	10.6.2010	
9	šídélko rudoočko (<i>Errythroma najas</i>)	18.6.2009	
10	šídélko větší (<i>Ischnura elegans</i>)	16.7.2009	
11	šídélko páskované (<i>Coenagrion puella</i>)	26.5.2009	
12	šídélko kroužkované (<i>Enallagma cyathigerum</i>)	7.8.2009	
13	šídlo rákosní (<i>Aeshna affinis</i>)	7.8.2009	VU
14	šídlo velké (<i>Aeshna grandis</i>)	16.7.2009	
15	šídlo pestré (<i>Aeshna mixta</i>)	7.8.2009	
16	šídlo modré (<i>Aeshna cyanea</i>)	7.8.2009	
17	šídlo královské (<i>Anax imperator</i>)	26.5.2009	
18	páskovec kroužkovaný (<i>Cordulegaster boltonii</i>)	7.8.2009	VU
19	lesklice měděná (<i>Cordulia aenea</i>)	26.5.2009	
20	lesklice zelenavá (<i>Somatochlora metallica</i>)	5.6.2010	
21	vážka ploská (<i>Libellula depressa</i>)	2.7.2010	
22	vážka čtyřskvrnná (<i>Libellula quadrimaculata</i>)	26.5.2009	
23	vážka černořitná (<i>Orthetrum cancellatum</i>)	18.6.2009	
24	vážka tmavá (<i>Sympetrum danae</i>)	16.7.2009	
25	vážka rudá (<i>Sympetrum sanguineum</i>)	16.7.2009	
26	vážka obecná (<i>Sympetrum vulgatum</i>)	7.8.2009	
27	vážka jasnoskvrnná (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)	26.5.2009	VU

Vysvětlivky stupně ohrožení: NT – near threatened, téměř ohrožený, VU – vulnerable, zranitelný.

Výsledky

Šídlatka hnědá (*Sympecma fusca*): NT – near threatened, téměř ohrožený druh. Na lokalitě vzácný druh, zjištěn pouze při jedné návštěvě (19.5.2011). Na Přeloučsku relativně vzácný druh, zjištěn na lokalitách: Březinský rybník, Černý Nadýmač, Slavíkovy ostrovy (archív autora).

Šídlatka tmavá (*Lestes dryas*): VU – vulnerable, zranitelný druh. Na lokalitě vzácný druh, zjištěna 16.9.2011. Vzhledem k velké početnosti druhu *Lestes sponsa* je možné, že byl druh na lokalitě přehlížen. Na Přeloučsku byla dosud zjištěna pouze na Slavíkových ostrovech (MIKÁŘ et al. 2004).

Šídlatka zelená (*Lestes virens*): VU – vulnerable, zranitelný druh. Na lokalitě vzácný druh, zjištěna 2.7.2010. Na Přeloučsku se jedná o první nález. Nejbližší nález pochází ze čtverce 5958 (DOLNÝ et al. 2007).

Šídlo rákosní (*Aeshna affinis*): VU – vulnerable, zranitelný druh. Na lokalitě vzácný druh, 7.8.2009 byl odchycen 1 M. Rybníček u Morašic plně odpovídá stanovištním nárokům tohoto druhu. Druh se nejbližší vyskytuje v okolí Labe (DOLNÝ et al. 2007), autorem byl zjištěn na slepém rameni u Labětina a v Mošnici.

Páskovec kroužkovaný (*Cordulegaster boltonii*): VU – vulnerable, zranitelný druh. Dne 7.8.2009 u vtoku do rybníčka byl odchycen 1 M, 1 F byla pozorována při kladení cca 1 m od rákosového porostu a následně z důvodu determinace odchycena. Tento druh je na Přeloučsku relativně hojný. Autor provádí mapování druhu v tomto regionu, nejbližší lokality výskytu jsou Červený potok ve Zdechovicích a Krasnický potok v úseku nad Krasnickým rybníkem.

Vážka jasnokvrnná (*Leucorrhinia pectoralis*): dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. silně ohrožený druh, VU – vulnerable, zranitelný druh. Druh byl zjištěn při první návštěvě lokality 26.5.2009, odchycen byl 1 M, další kusy byly pozorovány, početnost na lokalitě byla cca 10 ks. Zjištění výskytu na této lokalitě je prvním prokázáním druhu na Přeloučsku. Na dalších lokalitách na Přeloučsku nebyl výskyt zatím prokázán. Nejbližšími známými lokalitami je Bohdanečský rybník (REJL 2001), Boušovka (MOCEK et BÁRTA 2010), jezírko u Černé u Bohdanče (MOCEK 1998), Jílovky (WALDHAUSER 2002), Truhličky (MOCEK et al. 2006).

Závěr

V letech 2009 až 2011 proběhl na rybníčku u Morašic na Přeloučsku odonatologický průzkum. Při 14 terénních exkurzích bylo zjištěno 27 druhů. Zjištěny byly také druhy ohrožené a vzácné: šídlatka hnědá (*Sympecma fusca*), šídlatka tmavá (*Lestes dryas*), šídlatka zelená (*Lestes virens*), šídlo rákosní (*Aeshna affinis*), páskovec kroužkovaný (*Cordulegaster boltonii*) a vážka jasnokvrnná (*Leucorrhinia pectoralis*). Vzhledem k relativně vysoké druhové diverzitě a výskytu vzácných druhů je možné zařadit rybníček u Morašic mezi významné regionální odonatologické lokality nejen Přeloučska ale také Pardubického kraje. Zároveň byla zvýšena početnost zjištěných druhů v mapovacím čtverci 6058 z uváděných 10 (DOLNÝ et al. 2007) na 28. Odonatologický průzkum bude pokračovat i v dalších letech, je reálný předpoklad zjištění dalších druhů pro tuto lokalitu.

V současné době není sledovaná lokalita ohrožena, rybníček je v majetku Městských lesů Kutná Hora a není rybářsky využíván. Rybníček je v dobrém stavu a v nejbližší době se zde neplánují žádné úpravy (odbahnění, oprava požeráku nebo hráze atd.).

Summary

The pool is situated 1 km south of Morašice in the Přelouč region (distrikt Pardubice, square No. 6058, 300 m a.p.l.). The pool has area 900 m². In 2009–2011 was found 27 species of dragonflies

at this locality. Significant species are: common winter damselfly *Sympecma fusca*, robust spreadwing (scarce emerald damselfly) *Lestes dryas*, small spreadwing (small emerald damselfly) *Lestes virens*, blue-eyed hawkwr (southern migrant hawkwr) *Aeshna affinis*, common goldenring (gulden-ringed dragonfly) *Cordulegaster boltonii*, yellow-spotted whiteface (large white-faced darter) *Leucorrhinia pectoralis*.

Literatura

- DOLNÝ A., BÁRTA D., WALDHAUSER M., HOLUŠA O., HANEL L. et al., 2007: Vážky České republiky: Ekologie, ochrana a rozšíření. *Vlašim: Český svaz ochránců přírody Vlašim*, 672 pp.
- MIKÁT M., MOCEK B., ZÁMEČNÍK J., 2004: Výsledky entomologického průzkumu lokality „Slavíkovy ostrovy“ u Přelouče. *Acta Musei Reginaehradecensis s.A.*, 30: 101–121.
- MOCEK B., 1998: Příspěvek k poznání vážek (*Odonata*) východních Čech s uvedením nálezu druhu *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832). *Acta Musei Reginaehradecensis s.A.*, 26: 27–37.
- MOCEK B., 1999: Současný stav výzkumu vážek (*Odonata*) v regionu východních Čech. Sborník z mezinárodního semináře „Vážky 1999“, *Vlašim, ČSOP Vlašim*: 17–46.
- MOCEK B., BÁRTA F., 2010: Vážky Chráněné krajinné oblasti Železná hory. *Železné hory – sborník prací č. 19. Heřmanův Městec*, 76 pp.
- MOCEK B., MIKÁT M., ČÍP D., 2006: Významné a zajímavé nálezy vážek (*Insecta, Odonata*) z regionu východních Čech. In: HANEL L. (ed.), 2006: Vážky 2005. *Sborník referátů VIII. Celostátního semináře odonatologů ve Žďárských vrších. ZO ČSOP Vlašim*: 15–48.
- MOCEK B., REJL J., 1999: Vážka *Aeshna isosceles* (Müller, 1767) (*Odonata*) ve východních Čechách. *Acta Musei Reginaehradecensis s.A.*, 27: 121–124.
- REJL J., 1999: Další nálezy klínatky rohaté (*Ophiogomphus serpentinus* Charpentier, 1825) ve východních Čechách. *Vě. Sb. přír. – Práce a studie*, 7: 125–128.
- REJL J., 2000: Příspěvek k poznání šidel (*Aeschnidae, Odonata*) na okrese Pardubice. *Vě. Sb. přír. – Práce a studie*, 8: 267–270.
- REJL J., 2001: Vážky (*Odonata*) NPR Bohdanečský rybník a rybník Matka. *Acta Musei Reginaehradecensis s.A.*, 28: 129–134.
- REJL J., 2010: Pupečník obecný (*Hydrocotyle vulgaris*) v přeloučských Železných horách. *Východočeský botanický zpravodaj, Dobré*, 10: 15–16.
- WALDHAUSER M., 2002: Poznámky k fauně vážek (*Odonata*) Pardubicka se zřetelem k nálezu klínatky *Gomphus flavipes*. Vážky 2002. *Sborník referátů V. celostátního semináře odonatologů v Labských pískovcích. ZO ČSOP Vlašim, 2002*: 150–156.

+ foto v barevné příloze

Došlo: 21. 10. 2011